

LA RENOVACIÓ DELS INSTRUMENTS DE PARTICIPACIÓ EN L'ESGLÉSIA

4

Equip sinodal de la Conferència Episcopals Espanyola

Índex

0	Introducció	1
1	Fonaments teològics de la participació en l'Església	2
2	Diagnòstic de la situació actual: avenços, límits i desafiaments	4
3	Instruments actuals de participació en l'Església	6
4	Criteris per a la renovació dels instruments de participació	15
5	Conclusió: cap a una Església veritablement sinodal	21
	Per a la reflexió	22

0 Introducció

El procés sinodal que estem recorrent des del 2021 ha posat en relleu la necessitat de revisar, enfortir i renovar els instruments i els organismes que permeten la participació efectiva de tot el Poble de Déu en el discerniment i en les decisions de l'Església (cf. DF 89; 92; especialment 103-108). La convicció central és que la participació no és un simple mecanisme organitzatiu, sinó una dimensió espiritual i comunitària que es fonamenta en l'escolta de l'Esperit i en la responsabilitat compartida d'anunciar l'Evangelí en contextos socials, culturals i eclesials profundament transformats (cf. DF 43-44).

Aquest document ofereix una reflexió articulada sobre la renovació dels organismes de participació en l'Església, inspirant-se en les intuïcions, orientacions i desafiaments que han emergit en els darrers anys en el camí sinodal. Es pretén descriure el sentit teològic de la participació, diagnosticar la situació actual, definir els organismes que existeixen i proposar camins d'actualització i conversió pastoral que permetin avançar cap a una Església veritablement sinodal.

1 Fonaments teològics de la participació en l'Església

A — La participació com a expressió de la comunió eclesial

L'Església, des dels seus orígens, s'entén com a comunió: comunió amb el Déu trinitari i comunió dels creients entre ells. En aquesta clau, la participació no és una opció ni un procediment administratiu, sinó la manifestació concreta d'aquesta comunió. El mateix subtítol del lema del Sínode ho deixa clar, presentant aquesta lògica continuïtat: Comunió, participació, missió. I la Nota d'acompanyament del papa Francesc al *Document final* del Sínode desenvolupa aquesta tríada dient: «Deixant-nos il·luminar per l'Esperit Sant, tota l'Església ha estat cridada a llegir la seva experiència i a identificar els passos a seguir per viure la comunió, realitzar la participació i promoure la missió que Jesucrist li ha confiat».

El Baptisme incorpora cada creient al Cos de Crist i confereix una dignitat i responsabilitat iguals, encara que en diversitat de ministeris i de carismes. En celebrar l'Eucaristia, «en la “participació plena, conscient i activa” (SC 14) de tots els fidels, en la presència de diferents ministeris i en la presidència del bisbe o del prevere, es fa visible la comunitat cristiana, en la qual es realitza una corresponsabilitat diferenciada de tots per a la missió» (DF 26). I això que passa en l'assemblea eucarística, centre i referència de la vida eclesial, «implica reunir-se en assemblea en els diferents nivells de la vida eclesial, l'escolta mútua, el diàleg, el discerniment comunitari, la formulació del con-

sens com a expressió del fer-se present del Crist viu en l'Esperit, i l'assumpció d'una decisió en una corresponsabilitat diferenciada» (DF 28).

B — El *sensus fidei* del Poble de Déu

La tradició eclesial reconeix que l'Esperit Sant assisteix el conjunt del Poble de Déu en el seu camí històric. I a aquesta assistència se li va posar un nom: *sensus fidei* (sentit de la fe). Aquest *sensus fidei* no és l'opinió personal oferta per cada creient, sinó la capacitat —estimada i cultivada per l'Esperit— que cada creient té de reconèixer la veu de Déu en els esdeveniments, en les Escriptures, en la vida comunitària i en les necessitats del món: els llocs on Déu parla i surt a l'encontre amb el seu poble. «Els fidels posseeixen un instint per a la veritat de l'Evangelí, que els permet reconèixer la doctrina i la pràctica cristianes autèntiques i adherir-s'hi. Aquest instint sobrenatural (...) permet als cristians respondre a la seva vocació profètica»¹. Els instruments de participació, per tant, han de possibilitar que aquest sentir amb l'Església pugui expressar-se i discernir-se comunitàriament.

C — La sinodalitat com a forma de missió

Però, com dèiem abans, la sinodalitat ha de ser entesa i enquadrada en el seu dinamisme missioner. No es tracta només de reorganitzar estructures internes —encara que calgui fer-ho i urgeixi—, sinó de garantir que totes les comunitats puguin escoltar, dialogar, examinar la realitat i respondre juntes als desafiaments evangelitzadors del moment actual. Per això, la participació és un camí espiritual que exigeix de tots conversió, formació, capacitat d'escolta i obertura al diàleg.

¹ COMISSIÓ TEOLÒGICA INTERNACIONAL, *El sensus fidei en la vida de l'Església*, 2014, 2.

2 Diagnòstic de la situació actual: avenços, límits i desafiaments

A — Un desig de participació creixent

Arran de la fase d'escolta del Sínode, en moltes comunitats parroquials i a les Esglésies locals ha sorgit un interès renovat per participar activament en les instàncies de discerniment i de decisió. L'experiència sinodal ha despertat una consciència eclesial més madura i una valoració més gran del diàleg i de l'escolta mútua. L'Església vol potenciar aquesta dimensió constitutiva d'ella mateixa en un temps dominat per la crisi de la participació —és a dir, de sentir-se part i actors d'un destí comú— i per una concepció individualista de la felicitat i de la salvació.

B — Persistència d'estructures insuficients o ineficaces

Tot i els avenços en aquest camí de la participació, persisteixen estructures que no arriben a integrar totes les veus. Consells parroquials o diocesans inexistents o merament formals, organismes consultius sense veritable pes en les decisions pastorals, espais tancats on participen els mateixos actors de sempre: aquests aspectes dificulten una participació autèntica, àmplia i eficaç per a la missió.

C — Obstacles culturals i pastorals

D'altra banda, el clericalisme —que afecta tant clergues com laics— continua sent un dels impediments principals per a la participació real. «La presa de consciència d'aquesta responsabilitat laical que neix del Baptisme i de la Confirmació no es manifesta de la mateixa manera a tot arreu. En alguns casos perquè no han estat formats per assumir

responsabilitats importants, en altres per no trobar espai en les seves Esglésies particulars per poder expressar-se i actuar, arran d'un excés clericalisme que els manté al marge de les decisions» (EG 102).

A això s'hi sumen models pastorals excessivament centralitzats, burocratitzats o poc sensibles a la diversitat cultural i social dels creients cada vegada més gran. I estructures parroquials centrades en l'oferta de serveis (en lloc de la creació i l'acompanyament de processos) o en l'atenció exclusiva dels grups «dels que estan dins», oblidant-se de la missió evangelitzadora dirigida als «de fora».

D — Bretxes de participació

Els processos sinodals han mostrat que alguns grups es troben marginats o escoltats de manera insuficient: joves, dones, persones en situacions familiars complexes, migrants, minories culturals, comunitats rurals, i els que se senten allunyats de l'Església. La renovació dels organismes i els instruments de participació implica deixar espai real a aquestes veus. El *Document final* del Sínode demana que es pari atenció, a l'hora de teixir el perfil dels components dels organismes de participació, de manera que se n'afavoreixi una implicació més gran de les dones, els joves i d'aquells que viuen en condicions de pobresa o marginació (cf. DF 106).

3 Instruments actuals de participació en l'Església

El *Document final* del Sínode ens recorda que «la participació dels batejats en els processos de presa de decisions, així com les pràctiques de rendició de comptes i avaluació, es duen a terme mitjançant mediacions institucionals, en primer lloc, els organismes de participació en l'àmbit de l'Església local que ja preveu el dret canònic» (DF 103). I declara que aquests són, en l'Església llatina², el Sínode diocesà (cf. CIC 466), el Consell presbiteral (cf. CIC 500 §2), el Consell pastoral diocesà (cf. CIC 514 §1), el Consell pastoral parroquial (cf. CIC 536), els Consells diocesà i parroquial per als assumptes econòmics (cf. CIC 492-494 i 537).

És oportú recordar les competències que el Codi de Dret Canònic assigna als Consells en la tradició llatina. El Consell per als assumptes econòmics es presenta com una forma de col·laboració en l'administració de la diòcesi. Per la seva banda, el Consell presbiteral té la funció d'«ajudar el bisbe en el govern de la diòcesi segons la norma del dret, per tal de proveir al màxim al bé pastoral de la porció del Poble de Déu que li ha estat encomanat» (CIC 495 §1). Al Consell pastoral li correspon, «sota l'autoritat del bisbe, investigar i ponderar tot el que es refereix a les activitats pastorals, i proposar-hi conclusions pràctiques» (CIC 511). Els Consells pastorals parroquials tenen com a finalitat que tots els seus membres col·laborin per al foment de l'activitat

² El número 103 del DF no esmenta dues instàncies previstes al Codi de Dret Canònic: el Col·legi de consultors, elegit pel bisbe entre els integrants del Consell presbiteral (cf. CIC 495-502); i el Consell episcopal, que està conformat pels Vicaris generals i episcopals (cf. CIC 473). Les notes que oferim per als altres consells també serien aplicables a aquests organismes.

pastoral (cf. CIC 536). Al Consell per als assumptes econòmics parroquial, regint-se per lleis de dret universal i les establertes pel bisbe diocesà, els fidels que hi participen presten la seva ajuda al rector en l'administració dels béns de la parròquia (cf. CIC 537).

La finalitat d'aquests organismes de participació que en el Codi de Dret Canònic apareix enunciada com a pastoral, es formula en el *Document final* com a evangelitzadora, i es veu enriquida per una qualitat nova: la inculturació. Al mateix temps, «la fórmula recurrent del Codi de Dret Canònic, que parla d'un vot "solament consultiu", s'ha de tornar a examinar per a eliminar possibles ambigüitats» (DF 92).

Sembla oportuna una revisió de les normes canòniques en clau sinodal, que aclareixi tant la distinció com l'articulació entre consultiu i deliberatiu, i il·lumini les responsabilitats dels qui, segons les seves diverses funcions, participen en els processos de presa de decisions (cf. DF 92)³. El discerniment realitzat en aquests organismes de participació, que inclou la

Es tracta
principalment
de treballar
per la participació
activa de tothom
en la vida
de l'Església.

participació de l'autoritat, forma part dels processos de presa de decisions. Una novetat important del *Document final* està en incloure, en la tasca d'aquests organismes, que siguin un àmbit on s'ofereix l'avaluació i es rendeix comptes per part de l'autoritat (cf. DF 95 i 99). Com també el fet de constituir-se en un subjecte col·lectiu que dona compte a la comunitat de la seva tasca amb vista a ponderar els aspectes que han resultat positius i aquells que s'han de millorar (cf. DF 100).

³ Veure també: COMISSIÓ TEOLÒGICA INTERNACIONAL, *La sinodalitat en la vida i en la missió de l'Església*, 2018, 68.

El papa Lleó ha dit: «Es tracta principalment de treballar per a la participació activa de tothom en la vida de l'Església. En aquest context, una de les eines per enfortir la visió d'una Església sinodal i missionera són els organismes de participació. (...) Per això us animo a reforçar la formació d'organismes de participació i, a nivell parroquial, a verificar els progressos realitzats fins ara o –on aquests organismes no existeixin– a comprendre quines són les resistències per poder superar-les»⁴.

A — Els Consells pastorals

Són els organismes en què els fidels poden contribuir de manera formal al discerniment pastoral. En molts llocs funcionen adequadament, però en altres el seu paper es redueix a tasques administratives o no incideixen veritablement en les decisions pastorals. El número 104 del *Document final* anota que els Consells «haurien de ser obligatoris», ja que, en l'actual legislació, la seva constitució queda supeditada a que «ho aconsellin les circumstàncies pastorals», en el cas dels diocesans (cf. CIC 511), i al judici del bisbe diocesà, escoltat el Consell presbiteral, en el cas dels parroquials (cf. CIC 536).

És veritat que, en moltes diòcesis, des de fa temps els bisbes van imposar l'obligatorietat dels Consells pastorals parroquials, i que, fins i tot, s'han ofert estatuts marc per ajudar a establir-los en les comunitats; però, no és menys cert que, tant pel criteri de l'elecció dels seus membres (bàsicament representants de les diverses realitats i grups presents a les parròquies) com pel seu funcionament concret, no han tingut una incidència real en una major participació dels fidels, convertint-se en molts casos en espais merament informatius o de comu-

⁴ LLEÓ XIV, *Discurs amb motiu de l'obertura del nou any pastoral de la diòcesi de Roma* (19 de setembre de 2025).

nicació de les diverses activitats de la parròquia, més que servir d'instruments de discerniment i de deliberació. Pel que fa als diocesans ha passat una cosa semblant: en moltes Esglésies no han donat el fruit esperat, pel nombre excessiu dels seus membres que fa difícil el diàleg, pel pes i la veu que hi tenen els preveres, i per la manca de claredat a l'hora de comprendre les seves funcions. Per això no sorprèn que el *Document final* demani que es treballi perquè no tinguin un paper purament formal (cf. DF 104).

El Sínode recomana seguir algunes bones pràctiques com la creació de xarxes de Consells pastorals a nivell d'arxiprestats o zones, fins a arribar al Consell de pastoral diocesà (cf. DF 106).

B — Els Consells per als assumptes econòmics

En l'àrea delicada de l'economia es necessita cada vegada més una assessoria especialitzada. Perquè avui l'administració dels béns és una tasca complexa, que no és possible deixar únicament sota la responsabilitat del bisbe o del rector. El Consell diocesà o parroquial per als assumptes econòmics està format per un grup de persones que col·labora amb el bisbe en l'administració dels béns de la diòcesi (cf. CIC 492 §2) o amb el rector en la dels béns parroquials (cf. CIC 537). En el cas dels Consells diocesans, han d'estar conformats per persones expertes en economia, dret i matèries afins. La condició d'experts en matèria econòmica i en dret civil fa que la majoria dels membres d'aquests Consells siguin laics. I el criteri per a la seva elecció és doble: per una banda, el de la sensibilitat pastoral; per l'altra, el de la competència tècnica.

Encara que centrats en la gestió, la seva renovació és important perquè l'administració dels recursos també és part de la missió eclesial.

C — *El Consell presbiteral*

El Consell presbiteral ocupa un lloc essencial en la vida i el govern de la diòcesi, perquè fa visible la comunió i la corresponsabilitat entre el bisbe i els sacerdots que col·laboren amb ell en la cura pastoral del Poble de Déu. El Codi de Dret Canònic subratlla la seva importància quan estableix que «a cada diòcesi ha de constituir-se el Consell presbiteral» (CIC 495). La seva missió és oferir consell, discerniment i acompanyament al bisbe en aquelles decisions que afecten al bé pastoral de la diòcesi. Encara que el seu vot és consultiu, l'exigència de la seva existència i la necessitat d'escoltar-lo, revelen que l'autoritat episcopal no s'entén de manera aïllada, sinó exercida dins d'una comunió ministerial. El camí sinodal de l'Església ha recordat que el ministeri ordenat no s'exerceix com a lideratge individualista, sinó com a servei en corresponsabilitat. En aquest sentit, el Consell presbiteral és un instrument privilegiat per viure la sinodalitat: ofereix un àmbit estable on el bisbe i els preveres poden escoltar junts la realitat, confrontar-la amb l'Evangelí i cercar respostes pastorals més ponderades. No es tracta únicament d'ajudar el bisbe a decidir, sinó de discernir-hi, assumint la responsabilitat compartida de la missió. El Consell afavoreix així la unitat del presbiteri, enforteix el compromís comú pel bé de la diòcesi i evita que el govern pastoral pugui convertir-se en un exercici solitari d'autoritat. La importància del Consell presbiteral, per tant, no resideix només en la seva obligatorietat canònica, sinó que constitueix un mitjà concret perquè l'Església local visqui la seva identitat més profunda: ser un cos en comunió, animat per la participació i el discerniment compartit al servei de la missió.

D — El Sínode diocesà

El *Document final* expressa directament el seu desig de donar més rellevància al Sínode diocesà que defineix com a «organisme de consulta regular per part del bisbe de la porció del Poble de Déu que li és confiada, com a lloc d'escolta, de pregària i de discerniment, especialment quan es tracta d'opcions rellevants per a la vida i la missió d'una Església local». Igualment li confereix l'estatus d'«àmbit d'exercici de rendició de comptes i l'avaluació» (DF 108). De fet, el Sínode diocesà és considerat com el vèrtex de les estructures de participació dels laics en la diòcesi, havent passat de ser un organisme històricament clerical a un veritable esdeveniment eclesial amb protagonisme laical (cf. CIC 460). La seva finalitat és ajudar el bisbe a l'hora de discernir totes

El Sínode
és considerat
com el vèrtex
de les estructures
de participació
dels laics
en la diòcesi.

aquelles necessitats que té l'Església particular, així com proposar solucions als problemes de l'evangelització, estimular iniciatives ja existents, corregir errors, i fins i tot proposar l'adaptació i l'aplicació de les lleis.

El Sínode diocesà es compon en gran part per membres nats, clergues, bé perquè formen part d'organismes col·legials de la diòcesi, bé per l'ofici que exerceixen. La resta dels membres són elegits entre els preveres, entre els laics i els consagrats a elecció del Consell pastoral diocesà, i d'entre els superiors d'Instituts religiosos i de Societats de vida apostòlica presents a la diòcesi. El bisbe pot designar lliurement altres fidels, procurant convidar persones de realitats eclesials no prou representades per via de l'elecció i una representació dels diaques permanents, si són un grup representatiu a l'Església diocesana (cf. CIC 463).

Quan han acabat els treballs sinodals, després d'haver-se produït l'escolta i el discerniment comunitari, el bisbe ha de prendre les decisions oportunes que s'implementaran a la seva Església local, subscriuint les declaracions i els decrets que resulten del procés sinodal i compromentent la seva pròpia autoritat en tot allò que allí s'hi ensenya o mana (cf. CIC 466).

E — Les Assemblees diocesanes i parroquials i altres espais d'escolta

Encara que els Consells pastorals diocesans o parroquials han de ser valorats positivament i potenciats, la participació dels fidels diocesans i de la feligresia parroquial hi és sempre molt reduïda, ja que són, necessàriament, grups minoritaris, encara que siguin representatius. Per això, sembla oportú establir algun mitjà més que permeti la participació d'un nombre més gran de fidels i els ofereixi la possibilitat de prendre part en el diàleg i el discerniment, en la reflexió sobre la vida i la missió de l'Església local o de la comunitat parroquial.

Per això, moltes diòcesis i parròquies han promogut trobades obertes que permeten compartir inquietuds, esperances i propostes. Normalment se les anomena Assemblees diocesanes o Assemblees parroquials.

No hi ha cap normativa pel que fa a les Assemblees, ni anotacions del magisteri eclesial que indiquin com configurar aquests instruments de participació, per la qual cosa difereixen molt les unes de les altres en la convocatòria, l'organització i el mètode de treball a les Assemblees.

La finalitat de les Assemblees és també múltiple: revisar totes les tasques que es realitzen en la comunitat o la diòcesi; analitzar les necessitats i les exigències de l'obra evangelitzadora; col·laborar en la programació de l'acció pastoral per a un determinat període de temps,

així com en l'avaluació del seu desenvolupament; definir prioritats pastorals; discutir els problemes comuns; determinar criteris i orientacions per marcar el ritme dels processos que s'han de desenvolupar a la diòcesi o la parròquia; compartir experiències...

Les Assemblees poden arribar a ser instruments molt valuosos, però acostumen a mancar d'estabilitat, ja que els seus membres no són sempre els mateixos.

F — Les Delegacions i els Secretariats: la Cúria diocesana

Les Delegacions i els Secretariats diocesans són organismes oficials que formen part de l'estructura pastoral i administrativa d'una diòcesi. La seva funció principal és la de coordinar, animar i donar suport a l'acció de l'Església en àrees específiques de la vida eclesial. Les Delegacions diocesanes habitualment estan dirigides per un delegat/da nomenat/da pel bisbe, que s'ocupa d'un àmbit particular de la pasto-

**La seva funció
és coordinar,
animar i donar suport
a l'acció de l'Església
en àrees específiques
de la vida eclesial.**

ral o de la gestió eclesial, oferint directrius, recursos i acompanyament a les parròquies o a col·lectius determinats. Els Secretariats diocesans són més aviat equips tècnics o pastorals, també dependents del bisbe, que organitzen, assessoren i executen projectes i tasques més concrets dins de la seva àrea,

treballant generalment en coordinació amb el delegat/da.

Normalment, quan es parla dels organismes de participació no s'al·ludeix a les Delegacions i els Secretariats, però sembla convenient que els citem aquí, ja que a l'interior de cadascun d'ells hi ha un equip que, juntament amb el delegat/da, està cridat a actuar en sinodalitat: una delegació no és el delegat/da, sinó el grup humà que, juntament amb

ell/a, discerneix, planifica, executa i avalua; com més ric sigui i millor preparat estigui aquest equip, la seva tasca, de la qual és responsable la Delegació, es realitzarà més eficaçment.

D'altra banda, és absolutament necessària la coordinació de totes les Delegacions i els Secretariats entre ells perquè, encara que cadascú es dediqui a l'espai que li és propi, tots encaminin els seus processos i esdeveniments al projecte comú diocesà.

Dirigint-se a l'Església de Roma, el papa Lleó XIV va dir: «Us animo a fer d'aquests organismes veritables espais de vida comunitària on es practiqui la comunió, llocs d'intercanvi on s'exerceixi el discerniment comunitari i la responsabilitat del Baptisme i la pastoral»⁵.

⁵ LLEÓ XIV, *Discurs amb ocasió de l'obertura del nou any pastoral de la diòcesi de Roma* (19 de setembre de 2025).

4 Criteris per a la renovació dels instruments de participació

A — La primacia de l'escolta

El primer criteri que hem de tenir en compte per propiciar la renovació dels organismes de participació en les Esglésies locals i en les comunitats és que tota estructura de participació ha d'estar dissenyada de manera que faciliti l'escolta mútua i l'obertura a l'Esperit. Això demana l'assumpció de mètodes de discerniment comunitari (com la conversa en l'Esperit o altres)⁶ i la transformació de la dinàmica habitual de les reunions que, en molts casos, són majoritàriament informatives i en les quals els consellers, membres o participants no hi tenen un paper actiu.

L'escolta modela la identitat de les persones que es posen en camí, perquè saben que són cridades, estimades i enviades.

B — La inclusió de tots els perfils del Poble de Déu

Donar prioritat a l'escolta activa com a part integrant del procés de discerniment i de la presa de decisions hauria de portar a posar l'atenció en les veus de tots els membres, especialment dels que poden estar marginats o ignorats en altres contextos. Això implica el pas de dinàmiques comunicatives unilaterals a processos d'escolta recíproca com la consulta, el diàleg, el discerniment conjunt, la consulta, la

⁶ Es pot trobar una descripció d'aquests mètodes a la darrera part del document: EQUIP SINODAL DE LA CONFERÈNCIA EPISCOPAL ESPANYOLA, *Notes sobre el discerniment eclesial per a la missió en un ambient sinodal* (fulletó n. 2).

presa de decisions i la rendició de comptes. Aquestes dinàmiques comunicatives, participatives i decisòries construeixen relacions, permeten la participació de tot el Poble de Déu, ajuden a caminar junts i permeten que la sinodalitat sigui una experiència vital.

La renovació exigeix crear mecanismes que garanteixin la representació dels grups habitualment exclosos. Això implica adaptar els horaris, les metodologies i els llenguatges perquè tots hi puguin participar.

És especialment important la revisió dels estatuts, per tal que la manera d'escollir els components d'un determinat Consell propiciï la pluralitat, l'adequada proporció dels diversos ministeris i la inclusió d'aquells que habitualment han estat menys presents. «Quan no està prevista l'elecció, caldrà que es realitzi una consulta sinodal que expressi, en la mesura del possible, la realitat de la comunitat o de l'Església local, i que l'autoritat procedeixi al nomenament a partir dels seus resultats» (DF 105).

Resulta particularment important que en els Consells pastorals quedin integrats «batejats compromesos en el testimoni de la fe en les realitats ordinàries de la vida i en les dinàmiques socials, amb una reconeguda disposició apostòlica i missionera, i no només persones compromeses en l'organització de la vida i dels serveis interns de la comunitat» (DF 106). També, en alguns temes i en funció dels diversos contextos, «podrà ser convenient preveure la participació de representants d'altres Esglésies i comunions cristianes» (DF 106).

C — La corresponsabilitat real: discerniment i presa de decisions

La tercera part del *Document final* està dedicada a les tres pràctiques, íntimament relacionades, que sostenen la renovació dels organismes

de participació: el discerniment eclesial, els processos de presa de decisions i la cultura de la transparència, la rendició de comptes i l'avaluació. Dediquem aquest epígraf a les dues primeres.

La pràctica del discerniment comunitari no s'improvisa, no brolla del no-res. Es construeix tenint clars els elements necessaris que fan efectiva l'escolta i el diàleg. El *Document final* del Sínode enumera aquests elements (cf. DF 84): la presentació clara de l'objecte del discerniment; la pregària, l'escolta de la Paraula de Déu i la reflexió personal sobre el tema; la disposició interior de llibertat respecte als propis interessos i conviccions; l'escolta respectuosa de l'altre; la recerca del consens més ampli possible; la formulació clara del consens assolit.

La renovació dels instruments s'ha d'encaminar a fer que la participació no sigui només consultiva, sinó corresponsable. Si bé el ministeri ordenat conserva responsabilitats que li són pròpies, la presa de decisions ha d'incorporar de manera efectiva el discerniment comunitari, que suposa que la consulta al poble cristià va més enllà de la consulta. I això ja apareix definit així en el mateix Codi de Dret Canònic, on la consulta va més enllà de l'escolta. Qui consulta o

accepta el consell d'un individu o comunitat es compromet molt més i, fins i tot, s'hi vincula en la mesura que no pot comportar-se com si no hagués demanat el seu parer. El Codi estableix les condicions de

La pràctica
del discerniment
comunitari
no s'improvisa,
no brolla del no-res.
Es construeix
tenint clars
els elements necessaris
que fan efectiva
l'escolta i el diàleg.

validesa de la consulta individual i col·lectiva. Quan un superior necessita el parer d'un grup de persones o d'un col·legi, ha de convocar-lo i consultar-lo segons el dret⁷.

Tant en una consulta col·lectiva (cf. CIC 127 §1) com en una individual (cf. CIC 127 §2), el Codi estableix que «el Superior, encara que no tingui cap obligació de seguir aquell parer, fins i tot unànimе, tanmateix no ha d'apartar-se'n, sobretot si és unànimе, sense una raó que, al seu albir, sigui la més poderosa» (CIC 127 §2,2). D'aquesta norma se'n poden extreure dos ensenyaments importants. D'una banda, el superior que consulta continua sent lliure; de l'altra, no s'apartarà del parer sense una raó de pes. En principi, el superior seguirà en la pràctica el parer concorde de les persones que ha consultat. No està obligat jurídicament a fer-ho, però en general ho farà. Si insisteix a no seguir els parers concordants, la seva credibilitat es veurà seriosament danyada perquè prendrà la seva decisió de manera aïllada del grup o dels individus dels quals és responsable i que estan, en certa manera, lligats a ell, com ell a ells. Això suposa assumir de debò allò que el *Document final* afirma: que una oposició entre consulta i deliberació és inadequada. I que és oportuna «una revisió de la normativa canònica en clau sinodal, que aclareixi tant la distinció com l'articulació entre consultiu i deliberatiu, i il·lumini les responsabilitats dels qui en les diferents funcions participen en els processos de presa de decisió» (DF 92).

⁷ Cf. CIC 127 §1 i 166; veure també 167-173. El Directori per als bisbes, *Apostolorum succedores*, en relació al Consell presbiteral estableix: «El bisbe no s'ha d'allunyar de l'opinió concorde dels consellers sense una seriosa motivació, que ha de sospesar segons el seu judici prudent» (n. 182).

D — L'atenció a la transparència, la rendició de comptes i l'avaluació

El procés decisional no conclou amb la presa de decisions. Aquesta ha d'anar acompanyada i seguida de pràctiques de rendició de comptes i avaluació, en un esperit de transparència inspirat en criteris evangèlics.

L'actitud de transparència constitueix un guardià de la confiança i la credibilitat de les quals una Església sinodal, atenta a les relacions, no pot prescindir. La transparència i la responsabilitat s'han d'exigir a tots els nivells: pel que fa a les finances i a l'acció pastoral (pel que concierneix a l'estil de vida dels pastors, a la implantació de plans pastorals, als mètodes d'evangelització i a la manera com l'Església respecta la dignitat de les persones...).

D'altra banda, si l'Església sinodal vol ser acollidora, la rendició de comptes ha d'esdevenir una pràctica habitual a tots els nivells.

Igualment necessàries són les estructures i les formes d'avaluació periòdica de la manera com s'exerceixen les responsabilitats ministerials de tota mena, així com els processos relacionats amb els organismes de participació. L'avaluació no constitueix un judici sobre les persones, sinó que està destinada a posar en relleu els aspectes positius i les àrees de possible millora en l'actuació de l'Església i, especialment, dels que en tenen responsabilitats ministerials diverses. A més, ens ajuda a aprendre de l'experiència, a recalibrar els nostres plans d'acció i a romandre sempre atents a la veu de l'Esperit Sant, mirant sempre a allò que té a veure amb el compliment de la nostra missió evangelitzadora.

E — La sensibilitat missionera

La participació renovada ha de tenir una marcada orientació missionera. Ha de permetre que l'Església escolti la veu dels que estan dins i fora. La missió exigeix processos participatius que arribin als llocs on l'Església no sempre hi és present.

La participació enforteix la missió perquè genera una comunitat més corresponsable, més generosa i més capaç d'anunciar l'Evangelí amb coherència i creativitat.

Però ha d'incorporar els que més pateixen, perquè s'hi revela de manera privilegiada la presència de Crist. Necessitem implementar instruments específics d'escolta i d'acompanyament necessaris perquè els pobres no quedin fora del discerniment eclesial.

F — La formació contínua

Comprometre's amb processos de presa de decisions basats en el discerniment eclesial i assumir una cultura de la transparència, de la rendició de comptes i de l'avaluació requereix una formació adequada que no sigui només tècnica, sinó capaç d'explorar els seus fonaments teològics, bíblics i espirituals. Tots els batejats necessiten aquesta formació per al testimoniatge, la missió, la santedat i el servei, que posa en relleu la corresponsabilitat. Això pren formes particulars per als qui ocupen llocs de responsabilitat o estan al servei del discerniment eclesial.

Tot instrument renovat ha d'anar acompanyat de formació bíblica, teològica, pastoral i metodològica que permeti comprendre i exercir la sinodalitat. Sense la formació adequada dels que les sostenen, les estructures corren el risc de buidar-se de sentit.

5 Conclusió: cap a una Església veritablement sinodal

La renovació dels instruments de participació no és un objectiu administratiu, sinó un procés espiritual de conversió. Implica cultivar l'escolta, promoure la corresponsabilitat, incloure totes les veus, valorar els diversos carismes i orientar l'Església cap a una missió compartida. La sinodalitat és un camí que es construeix pas a pas, amb paciència i valentia, sostingut per l'esperança que l'Esperit Sant continua guiant l'Església enmig dels reptes del món actual; i la guia fent-se present en cadascun dels seus membres i donant ànima a cadascuna de les seves institucions i mediacions.

La renovació integral dels instruments de participació ens permetrà caminar cap a l'edificació d'una Església més oberta, més dialogant, més propera a les persones i més fidel al mandat evangèlic i a la missió que li ha estat confiada. Una Església on cada batejat pugui prestar la seva veu a l'Esperit, que parla als altres, i el seu compromís per construir corresponsablement el Regne de Déu.

Agraïm a **JUAN IGNACIO DAMAS LÓPEZ**
la col·laboració per a l'elaboració d'aquest document

Per a la reflexió

01.

Tenim consciència de pertinença a la comunitat o vivim una fe individualista?

- ◆ Les persones que formen part de la teva comunitat, tenen sentit de pertinença?

02.

Partint de la realitat concreta de la teva parròquia:

- ◆ Quins passos cal fer perquè sigui espai de participació real?
- ◆ Es prenen les decisions en comú?
- ◆ Què cal fer per créixer en participació?

03.

Com estan funcionant els llocs sinodals, com els Consells?

04.

Les estructures de participació dels nostres Consells:

- ◆ Faciliten l'escolta i la participació de tots? Es prenen les decisions en comú?
- ◆ Quins passos podem fer perquè realment siguin un espai d'escolta i participació real?